Bil 2

Ink. till Svea hovrätt
REGISTRATORSKONTORET
2006 -01- 10

SKILJEDOM

meddelad i Stockholm den 16 oktober 2001 i mål mellan nedan nämnda parter

KÄRANDE
Mariestads kommun, org.nr. 212000-1686
Kommunkansliet
542 01 MARIESTAD
Ombud
Advokaten Bengt I Strömberg
Advokatfirman Sjöberg & Strömberg AB
Box 458
101 29 STOCKHOLM

Aktbil. 3
Dnr. T 197-06-1601
Ink. 2006 -01- 10

SVARANDE
GE Capital Equipment Finance Aktiebolag, org.nr. 556028-5016
Ombud
Advokaten Urban Olson
Advokatfirman Urban Olson AB
Valhallavägen 104
114 41 STOCKHOLM

SAKEN
Återbetalning av leasingavgifter

BAKGRUND

För nyttjande av bland annat kontorsutrustning träffade Mariestads kommun, nedan kallad Kommunen, 1990-02-06 ett ramavtal nr 5301A1 ("Ramavtalet") med AB Vendax – numera GE Capital Equipment Finance Aktiebolag och nedan kallat Bolaget. Därigenom förband sig Bolaget att förvärva lös egendom enligt Kommunens

order och hyra ut denna egendom till Kommunen. Uthyrningen skulle enligt Ramavtalet ske på de villkor som detta avtal innehöll samt enligt de villkor som angavs i ett formulär till leasingkontrakt, som fogats till Ramavtalet.

Med tillämpning av och med explicit hänvisning till det sålunda träffade Ramavtalet tecknade parterna i december 1990 ett leasingkontrakt, med kontraktsnummer 212138, varigenom Kommunen för Socialtjänstkontorets behov avropade anskaffning, och förhyrde "Diverse kontorsutrustning samt datorutrustning" för ett totalt pris (exkl. moms) om 540.471 kr. Kontraktstiden angavs till 5 år och leasingavgiften till 33.938 kr /kvartal, eller vid en förlängd leasingtid till 32.428 kr/kvartal. Avgiften skulle enligt kontraktet betalas genom 20 kvartalsvisa betalningar, med en första förfallodag 1991-01-01. Leasingavgiften var beräknad vid ränteläget per 1989-11-30. Den faktiska löptiden för kontraktet inleddes först med februari 1991 och avslutades med utgången av januari 1996 och således med en första förfallodag för kvartalshyran 1991-02-01. Det bör tilläggas, att Kommunen hade möjlighet att vid avtalsperiodens slut till ett pris av tio procent av inköpssumman förvärva äganderätt till den leasade egendomen.

Leasingkontraktet innehöll enligt dess lydelse och i målet ostridigt mellan parterna även s.k. "Allmänna villkor", vilka återgavs i 19 punkter på kontraktets baksida. Av dessa behandlade punkten 4 frågan om "ändring av leasingavgiften". Texten var där uppdelad i littera, varigenom under littera a) behandlades vissa fall av förändringar av skatter och kostnader samt ytterligare inköp och förskott. Under littera b) behandlades fall av förändring av ränteläget på det sätt att Bolaget – under vissa betingelser – ägde ändra leasingavgiften med belopp som föranleddes av ränteändringen. Genom en ändring av lydelsen i punkten 4 b) i förhållande till den ursprungliga formulärtexten kom denna del av leasingkontrakt nr 212138 att få följande av parterna vitsordade lydelse:

"§ 4b RÄNTEÄNDRING

Skulle ränteläget -uttryckt genom Vendax'90-dagars marknadsbevis – ändras eller skulle räntenivån på den kapitalmarknad varpå Vendax finansierar sin verksamhet förändras med sammanlagt minst en halv procentenhet i förhållande till läget per den på kontraktet angivna dagen, skall Vendax ändra leasingavgiften med det belopp, som föranleds av ränteändringen.

För varje ytterligare ränteändring om sammanlagt en halv procentenhet, som därefter inträffar, skall Vendax vid varje sådant tillfälle ändra leasingavgiften med det belopp som föranleds av ränteändringen.

Vad som i föregående stycken sägs skall i tillämpliga delar även gälla vid kreditpolitisk åtgärd"

Den inledningsvis överenskomna kvartalsavgiften om 33.938 kr kom genom Kommunens anskaffning av ytterligare utrustning att öka som en följd av det förhöjda inköpsvärdet för den leasade egendomen. Under året 1991 förekom tre avgiftsjusteringar av denna anledning. Varje sådan justering berördes i brev (s.k. tilläggsbrev) från Bolaget till Kommunen, som genom påteckning bekräftade förändringen. Sålunda angavs i brev 1991-03-07 att kvartalshyran från och med 1991-05-01 skulle utgå med 39.205 kr och i brev 1991-04-19 att kvartalshyran från och med 1991-08-01 skulle utgå med 39.945 kr samt, slutligen, med brev 1991-05-21 att kvartalshyran från och med 1991-08-01 skulle utgå med 48.937 kr. Det är därvid ostridigt mellan parterna att tilläggsbrev av 1991-03-07 innehåller en felskrift såtillvida att beloppsuppgiften i dess första stycke rätteligen, istället för angivna "62 473 :- " skall vara 550.044 kr.

Kommunen har betalat enligt Bolagets debiteringar. Bolaget har med anledning av anspråk från Kommunen återbetalat 126.299 kr med förklaringen att betalningen skett utan ställningstagande till kravets riktighet och utan begränsning av bolagets rättigheter i eller utom process.

SKILJEFÖRFARANDET

Det av parterna tecknade leasingkontraktet innehåller under punkten 19 en skiljeklausul med följande lydelse:

"Tvister som avser detta kontrakt eller på annat sätt sammanhänger med leasingförhållandet skall avgöras enligt vid var tid gällande lag om skiljemän om inte bolaget påkallar att tvisten istället skall avgöras av allmän domstol."

Med hänvisning till skiljeklausulen påkallade Kommunen genom skrivelse till Bolaget 2000-10-16 skiljeförfarande i uppkommen tvist

om återbetalning av leasingavgifter och utsåg som skiljeman hovrättsassessorn Martin Weyler. Bolaget, som inte påkallat att tvisten skall avgöras av allmän domstol, utsåg som skiljeman affärsjuristen Dan Engström. De sålunda utsedda skiljemännen tillkallade hovrättspresidenten Bertil Hübinette som ordförande, varefter skiljenämnden konstituerade sig i denna sammansättning och bestämde att platsen för skiljeförfarandet skulle vara Stockholm.

Parterna har inte åberopat jäv mot någon av skiljemännen. Vardera parten har enligt skiljenämndens beslut som säkerhet för ersättningen till skiljemännen inbetalat förskott om 175.000 kr. Parterna har medgivit förlängning av tid för skiljedoms meddelande till utgången av oktober 2001.

Kommunen har inkommit med sju processkrifter, dagtecknade 2000-10-16 (K1), 2001-02-20 (K1 B) 2001-02-28 (K1 C), 2001-05-03 (K2), 2001-07-30 (K1:3), 2001-09-20 (K1:4) och 2001-09-24 (K1:5).

Bolaget har inkommit med tre processkrifter, dagtecknade 2001-04-16 (SI), 2001-09-17 (S II) samt 2001-09-26 (S III). Med parternas inlagor har ingivits ett omfattande material som bilagor. Därutöver har parterna kommunicerat administrativt per telefon, brev, fax och E-post i erforderlig utsträckning.

Skiljemännen har, förutom löpande telefonledes, sammanträtt 2001-06-08, 2001-09-28 och 2001-10-16. Huvudförhandling har hållits i Stockholm 2001-09-27, varvid på Kommunens begäran vittnesmål avgivits av professorn Clas Bergström och på Bolagets begäran av den där anställde Göran Steenie.

Det antecknas, att Kommunen, sedan påkallande skett på sätt ovan angivits, genom inlagorna K1 B samt K1 C yrkat betalning under andra leasingkontrakt än leasingavtal nr 212138.

Bolaget har i inlaga dagtecknad 2001-04-16 (S I) mot Kommunens talan invänt, utom annat, att leasingavtal nr 212138 inte omfattar de anspråk som anges i Kommunens inlagor K1 B samt K1 C samt att de anspråk som tillkommer genom dessa inlagor därför skall avvisas.

Efter skriftväxling i denna särskilda fråga företog skiljenämnden med parternas samtycke den frågan till avgörande på handlingarna. Genom beslut 2001-06-08 förklarade skiljenämnden att dess uppdrag

endast omfattar tvist som kan härledas ur leasingkontrakt nr 212138, varav följde att nämnden såg sig förhindrad att till prövning uppta Kommunens yrkanden avseende andra leasingkontrakt.

Det antecknas att parterna förklarat sig överens om att skiljeförfarandet påkallats 2000-10-16.

PARTERNAS TALAN

Yrkanden och grunder

Kommunen har - som den slutligt bestämt sin talan - yrkat förpliktande för Bolaget att till Kommunen utge 51 862 kr (178 161 kr./.126 299 kr, som tidigare erlagts) plus mervärdeskatt om 44 540 kr (25 % ggr 178 161 kr) jämte ränta beräknat på 222 701 kr (178 161 kr + 44 540 kr) enligt 2 § räntelagen från 1996-01-31 till 2000-10-15, uppgående till 48 598 kr och för tiden därefter enligt 6 § räntelagen på beloppet 99 402 kr (51 862 kr + 44 540 kr) från dagen för mottagandet av K1 till dess full betalning erlagts.

Bolaget har bestritt käromålet och förklarat att det inte kan vitsorda något belopp som i och för sig skäligt, dock att det fordrade momsbeloppets riktighet kan vitsordas vid fall av återgång av betalningen. Beträffande fordrad ränta enligt 6 § räntelagen bekräftar Bolaget tidpunkten 2000-10-16 som utgång för beräkningen av tid.

Kommunen har som grund gjort gällande att Bolaget avtalsstridigt debiterat och erhållit för höga leasingavgifter, vilka Bolaget nu är skyldigt att helt återbetala.

Bolaget har under förnekande av avtalsbrott invänt **att** debiteringar skett enligt det i vart fall genom tilläggsbreven 1991 förändrade avtalsinnehållet **att** Kommunen reservationslöst erlagt betalning efter envar debitering, **att** Kommunen försuttit rättidig reklamation, vilken enligt Bolagets mening bort ske inom två år, **att** leasingförhållandet avslutats med att Kommunen köpt egendomen, varvid priset innefattat en slutlig reglering av parternas mellanhavanden **samt** – för det fall att Kommunen skulle visa sig ha något fordringsbelopp till godo - **att** påståendet om rätt till ränta med diskontot + 2 % saknar laga grund.

Kommunen har genmält, att tilläggsbreven inte kunnat ge den ursprungliga överenskommelsen ett annat innehåll samt att Kommunen reklamerat och rest återkrav så snart detta varit möjligt.

Parterna har ömsevis fordrat ersättning av varandra för rättegångskostnader och överlämnat till skiljenämnden att pröva skäligheten av fordrade belopp. Bolaget har uppgivit, att dess rättegångskostnad gällande den del som avgivits genom beslutet 2001-06-08 uppgår till 25 000 kr. Vardera parten har därjämte yrkat förpliktande för motparten att dem emellan slutligt bära kostnaderna för ersättning till skiljemännen.

Utvecklande av talan

Kommunen har anfört följande.
I Ramavtalet som Kommunen ingick med Bolaget stipulerades att leasingavgiften skulle uppgå till 6,28 procent av totala inköpskostnaden (exkl. moms). Räntebasen skulle utgöra 12,79 procent och vara relaterad till ränteläget 1989-11-30. Räntejusteringsklausulen innebar att räntan skulle förändras om ränteläget ändrades med minst en halv procentenhet uttryckt genom 'Vendax' 90-dagars marknadsbevis eller räntenivån på den kapitalmarknad varpå Bolaget finansierar sin verksamhet. Kommunen ägde därjämte anvisa köpare till hyresobjektet till ett restvärde av 10 procent av ursprungligt pris. Bolaget har, efter avtalsrelationens upphörande, till Kommunen uppgivit att det finansierat sin verksamhet till ränteläget K 1 Composite 90 dagar (fortsättningsvis här nedan förkortad till K-1). I december 1990 ingick Kommunen avtal – leasingkontrakt nr 212138 - med Bolaget allt enligt Ramavtalet. Kontraktet löpte över fem år och avgiften fakturerades kvartalsvis. Avgiften kom att ändras inte bara genom att marknadsräntan ändrades utan även genom att ett överuttag, s.k. marginalvidgning, skedde, vilket inte överensstämde med vad som avtalats.

Räntejusteringsklausulen har inneburit en skyldighet att justera avgifterna uppåt och nedåt på grund av förekommande ändringar i ränteläget. Trots detta har det förutom ogrundade höjningar förekommit att sänkning av avgiften underlåtits. Samtliga utfärdade fakturor har upptagit en högre avgift än vad som överenskommits. Från första faktureringsperioden, som började 1991-02-01 till och med den tjugonde som slutade 1995-08-31, tog Bolaget ut 126 299

kr mer än vad avtalet medgav. Om ränta - diskontot plus två procentenheter - framräknas på de efter hand gjorda överdebiteringarna fram till och med 1995-08-31 och därefter på huvudstolen, 126.299 kr fram till 2000-10-13, uppgår summan till 57.609 kr. Kommunen har i dess inlaga K 1:3 "Slutlig bevisuppgift", dagtecknad 2001-07-30 dels presenterat slutliga yrkanden dels ingivit och åberopat ett utlåtande av professorn i Finansiell ekonomi med rättsekonomisk inriktning vid Handelshögskolan i Stockholm, Clas Bergström. Kommunen har i målet slutligt och huvudsakligen grundat sin talan på prof. Bergströms utredning och utlåtande liksom dennes vittnesmål vid huvudförhandlingen. Med referens till Bergströms utlåtande har Kommunen sålunda hävdat, att Kommunen betalat 178.161 kr för mycket i förhållande till den avtalsenliga förpliktelsen. Med avdrag för vad Bolaget numera återbetalat, nämligen 126.299 kr, är Kommunen berättigad återfå 51.862 kr och därutöver det belopp om 44.540 kr som erlagts i mervärdeskatt och slutligen ränta enligt yrkandet.

Bolaget har anfört följande.
Räntejusteringsklausulen utgår inledningsvis från förändring av 'Vendax' 90-dagars marknadsbevis. Som en följd av den s.k. finanskrisen kom Bolaget, för den period som omfattas av det i tvisten aktuella kontraktet, att sakna möjlighet till finansiering genom marknadsbevis. Således kan inte den delen av räntejusteringsklausulen användas. I stället får man undersöka parametern "räntenivån på den kapitalmarknad varpå Bolaget finansierar sin verksamhet". Denna präglas av en mindre grad av exakthet och förutsätter ett större mått av efterforskningar och sammanvägningar för att möjliggöra tillämpning. Bolagen kan i många fall använda flera olika finansieringssätt, vilket försvårar analysen.

Under åren 1990 till 1994 ingick Bolaget i SEB-koncernen, inom vilken Bolaget fick sin refinansiering. Koncernintern finansiering kom att användas även efter februari 1994, när Bolaget kommit att införlivas med General Electric-koncernen. Internräntan kom i båda fallen att i huvudsak motsvara K-1.Den koncerninterna räntan var emellertid inte helt relevant som faktor vid förändring av leasingavgifterna, eftersom den interna hanteringen rymde andra ekonomiska överväganden än vad som var normalt mellan två fristående parter. Denna bedömning framstår som naturlig eftersom man eljest hade kunnat använda internräntan för att möjliggöra för

dotterbolag att höja leasingavgifterna. K-1 motsvarar inte de verkliga upplåningskostnaderna om Bolaget skulle ha finansierat sig på marknaden. Detta framgår av det förhållandet att marknadsbevisräntan före krisen var lägre och den omständigheten att marknadsbevisräntenivån från finanskrisen och framåt var så hög att den finansieringsformen upphörde för finansbolagens del.

Enligt Bolagets mening är den koncerninterna räntan, som Bolaget haft att tillgå, inte användbar vid bestämmande av innebörden av den aktuella räntejusteringsklausulen. I stället måste man använda sig av antaganden om den räntenivå på den eller de marknader som bör vara relevanta för sådan upplåning. Bolaget vill framhålla, att internfinansieringen gav en ränta som efter finanskrisen - trots smärre avvikelser - kom att motsvara K-1 samt att Bolaget från februari 1994 använt just K-1 vid förändring av leasingavgifterna.

En jämförelse mellan de faktiska förändringarna i debiterade leasingavgifter – med tillämpning av räntejusteringsklausulen – och tillgängliga räntenoteringar ger följande bild.

Skulle man ha räknat upp leasingavgifterna efter förändringarna i noteringarna för marknadsbevis och krediter i räkning, hade för låga leasingavgifter debiterats. Om man å andra sidan valt marknadsbevis och K-1, hade det förelegat ett marginellt belopp Kommunen till godo vad gäller debiterade avgifter.

Vid användning av K-1 och med beaktande av de tilläggsbelopp som behandlas i tilläggsbreven, skulle förändringarna av leasingavgifterna praktiskt taget, något beroende av avläsningstidpunkt, motsvara de debiterade och erlagda avgifterna.

För den händelse Kommunen skulle ha erlagt för mycket invänder Bolaget mot återbetalningskravet, att Kommunen faktiskt gjort sin betalningsprestation med öppna ögon och därför är civilrättsligt bunden av sin disposition. Återbetalning skall därför inte ske. Härtill kommer att Kommunen inte framfört sina krav i rimlig tid. Med hänvisning till NJA 1989 s.224 vill Bolaget framhålla, att Kommunen genom sin underlåtenhet att inom skälig tid framställa krav på återbetalning försuttit sin rätt till återgång enligt allmänna civilrättsliga grundsatser om återgång av betalningar som erlagts utan förbehåll. Bolaget har för sin del haft fog att anse betalningarna vara avtalsenliga och har inrättat sig därefter. Då det inte finns någon fordran, aktualiseras inte heller Kommunens ränteanspråk.

Kommunen har genmält följande.
Räntejusteringsklausulen måste anses referera till bestämda parametrar. Påståenden om annat är oriktiga. Det måste vara den marknad varpå Bolaget *faktiskt* finansierar sin verksamhet som är av intresse. Detta måste hållas för glasklart och kostnaden framgår därmed ur Bolagets huvudbok. Bolaget har emellertid inte visat att dess finansiering fördyrats på annat sätt genom att Bolaget tagit lån, vars ränta ökat eller minskat på annat sätt än vad som framgår av kända parametrar – STIBOR, SSVX eller K-1. Om något annat gällt för Bolagets finansiering, borde detta förhållande kunna redovisas av Bolaget genom dess egen redovisning. Kommunen kan inte dela Bolagets uppfattning att räntejusteringsklausulen skall tillämpas på så sätt att leasingavgifterna följer räntenivån på den kapitalmarknad, på vilken Bolaget *skulle* ha sökt extern finansiering. I stället menar Kommunen att det är ändringar i den faktiska upplåningskostnaden som är av intresse. För övrigt har Bolaget uppgivit att upplåning skett till K-1, vilket är en parameter som Kommunen principiellt kan godta. Vad angår Bolagets invändning därom att Kommunen reservationslöst presterat betalning av fakturerade leasingavgifter vill Kommunen bekräfta att så skett. Detta är emellertid ingen bärande invändning eftersom Kommunen dels hade anledning att lita, och faktiskt även litade på Bolagets lojalitet under ingångna avtal dels ock till Bolaget erlagt administrativa avgifter för att Bolaget för Kommunens räkning skulle sköta avtalshanteringen, innefattande men ej begränsat till att lojalt beräkna och fakturera leasing-avgifterna under parternas avtal. Härtill kommer att fakturorna var mycket svåra att kontrollera, emedan de innehöll nästkommande periods preliminära debiteringar samt tillägg för tidigare ränte-förändringar. Kommunen vitsordar vidare att utköp av egendomen skett men bestrider bestämt att Kommunen, som reklamerat och fordrat återbetalning så snart detta kunnat ske, genom utköpet gått återbetalningsrätten förlustig. Angående betydelsen av de s.k. tilläggsbreven ser Kommunen ej anledning att vidhålla sina inledningsvis gjorda erinringar beträffande parternas bundenhet av enskilda funktionärers rättshandlingar. Kommunen vill emellertid till undvikande av missförstånd framhålla att de utvidgningar av debiteringsunderlaget som ökning av det sammanlagda inköps-beloppet medförde på intet sätt i övrigt förändrat de rättsliga förutsättningarna för debitering.

DOMSKÄL

Tvisten rör väsentligen frågan om Bolaget vid dess debitering av leasingavgifter å Kommunen enligt kontrakt 212138 och med tillämpning av räntejusteringsklausulen, handlat avtalsstridigt och därigenom fakturerat och utfått högre ersättning av Kommunen än som avtalsenligt bort erläggas.

Om skiljenämnden vid sin prövning av målet finner visat att så är fallet, uppkommer därefter frågan om Bolaget är skyldigt att till Kommunen återbetala vad som i sådant fall, i strid med parternas avtal, felaktigt erhållits. Finner skiljenämnden att Bolaget har en sådan skyldighet, förutsätter bifall till Kommunens talan avseende leasingavgifterna, att det återbetalningspliktiga kapitalbeloppet överstiger vad Bolaget redan ostridigt återbetalat.

Utgången i nu nämnda delar är avgörande för prövningen av Kommunens anslutande yrkanden om återfående av för mycket erlagd mervärdeskatt och om utfående av ränta enligt i målet framställda ränteyrkanden.

Vad först angår frågan om leasingavgifternas storlek har Kommunen grundat och utformat sin talan huvudsakligen med stöd av professor Clas Bergströms utredning och vittnesmål. Prof. Bergström har visat skillnad mellan ett diskonterat nuvärde på leasingkontrakt nr 212138 vid avtalsperiodens början och det värde som Bolaget faktiskt tillgodoförts. Hans slutsats därvidlag är att det skett ett s.k. överuttag, d v s Bolaget har fått mer än vad det vid avtalsperiodens början rimligen haft anledning att förvänta sig med hänsyn till rimliga antaganden om förändringar av ränteläget. I sistnämnt hänseende har prof. Bergström räknat fram en diskonteringsfaktor för varje månad baserad på 3 månaders företagscertifikat för K-1 + 90 punkter. Resultatet härav visar att Kommunen – i nuvärdestermer vid avtalsperiodens början – kommit att betala 106.048 kr för mycket. Omräknat till ett slutvärde vid utgången av januari 1996 motsvarar detta ett belopp om 178.161 kr. För att påvisa, att slutsatsen om överuttag inte är känslig för antagandet att Bolagets upplåningskostnad var exakt K-1 + 90 punkter, har prof. Bergström i tabellform presenterat alternativen vid ränteantagandet, nämligen K-1 + 0 p och K-1 + 130 p, allt enligt följande.

Bas K-1 + p	Nuvärdet av kontrakterade betalningar	Nuvärdet av faktiska betalningar	Differens (överuttag) nuvärde	Differens (överuttag) slutvärde
0	685 854	789 505	103 651	166 878
90	668 715	774 763	106 048	178 161
130	666 823	768 374	101 551	173 652

Enligt skiljenämndens mening föreligger all anledning sätta tilltro till användbarheten, på många områden, av den sålunda av prof. Bergström presenterade beräkningsmetoden. Det finns inte anledning att ifrågasätta riktigheten i sig av de beräkningar som prof. Bergström gjort – utifrån de antaganden han själv uppställt. Däremot ser skiljenämnden vissa, tyvärr betydande, svårigheter att ersätta den i målet nödvändiga tolkningen av den kontrakterade förpliktelsens innehåll med en värderingsoperation av den art prof. Bergström valt. Skiljenämnden noterar därvid att Kommunen föredragit att dimensionera dess krav på Bolaget med utgångspunkt i det för Kommunen mest fördelaktiga alternativet i prof. Bergströms ovan återgivna uppställning.

Till besvarande av den här ovan först uppställda frågan, har skiljenämnden, inför dess fortsatta överväganden, att ta fasta på avtalsförhållandets art och den betydelse denna har för utredningspliktens fördelning mellan parterna.

Tvist råder därvid inte i och för sig om hur parternas avtal, räntejusteringsklausulen obeaktad, skall tolkas och förstås. Ramavtalets och det omtvistade leasingkontraktets rättigheter och skyldigheter i övrigt, innefattande men ej begränsat till såväl den procentuella som den nominella storleken på den initialt fastställda leasingavgiften är således ej föremål för skiljenämndens prövning. Det är vidare ostridigt i målet, att summan av de leasingavgifter som Bolaget fakturerat och också erhållit av Kommunen är större än de leasingavgifter Bolaget skulle ha erhållit av Kommunen enligt leasingkontraktet och tilläggsbreven om räntejusteringsklausulen aldrig hade tillämpats mellan parterna. Fråga således först huruvida de facto tillämpningen av räntejusteringsklausulen är förenlig med dess avfattning.

Som i målet framkommit rymmer den fortlöpande tillämpningen av räntejusteringsklausulen ett stort antal komplicerade överväganden och matematiska operationer. För att kunna hantera dessa uppgifter

har företag sysslande med finansiell leasing särskilda beräknings-program. Så även Bolaget, vilket Göran Steenies vittnesmål bekräftat. Som framkommit av bland annat prof. Bergströms insats i målet är denna uppgiftsfördelning parterna emellan ekonomisk och rationell. Nyss nämnda förhållanden talar emellertid därutöver med styrka för att det ankommer på Bolaget att i målet utreda och visa hur debiteringen skett med tillämpning av räntejusteringsklausulen.

Genom den utredning Bolaget företett framgår följande.

Finanskrisen kom i realiteten att omöjliggöra finansiering via marknadsbevis, vilket Bolaget hade haft möjlighet till och faktiskt även gjort under 1988, 1989 och del av 1990. Andra externa finansieringsmöjligheter än marknadsbevis kom efter finanskrisen att försvåras av den marknadsutveckling som följde. Bankernas ränte-marginal ökade dramatiskt under perioden början av 1989 till slutet av 1992. Till följd av dessa förhållanden fanns i realiteten ej möjlighet för aktörer inom samma bransch som Bolaget att finan-siera sig externt. De bolag som, olikt Bolaget, inte hade förmånen av att ingå i en koncern eller företagsgrupp med ett kapitalstarkt moder-bolag, kom i många fall att hamna på obestånd. Bolaget, som såväl under den tid Bolaget ingick i SEB-koncernen som under den tid Bolaget, från februari 1994, ingick i GE-koncernen, hade dock möjlighet att refinansiera sig internt inom sin koncern. Den ränte-kostnad som därvid fortlöpande påfördes Bolaget var emellertid inte renodlat marknadsrelaterad utan sattes utifrån även andra överväganden. Den tillämpade interna räntenivån anslöt dock enligt vad Steenie omvittnat "ungefär" till K-1.

Skiljenämnden konstaterar nu att Bolaget rent faktiskt kom att sakna möjlighet att finansiera sig genom det slags marknadsbevis som om-nämns i räntejusteringsklausulen första stycke och led och fråga inställer sig då hur det andra ledet i samma stycke skall tolkas och förstås.

I räntejusteringsklausulens första stycke, andra led anges:

> *" eller skulle räntenivån på den kapitalmarknad varpå Vendax finansierar sin verksamhet, förändras..."*

Som ovan angivits har Bolaget de facto inte erhållit sin finansiering externt utan fastmer internt. Som utredningen i målet givit vid handen, har detta varit en effekt av att det i realiteten under nu

aktuell tidsperiod, inte existerade en reell kapitalmarknad för finansbolag. Tolkad strikt efter sin ordalydelse kan därmed räntejusteringsklausulen ej erhålla direkt tillämplighet såvitt nu är ifråga. Förenlig med ordalydelsen och i synnerhet med dess syfte, anser dock skiljenämnden - i likhet med vad Bolaget hävdat i målet - är en tolkning av klausulen av innebörd, att räntekostnaden måste beräknas med utgångspunkt i vad det rimligen *skulle* ha kostat Bolaget att refinansiera sig externt, eftersom – som ovan berörts – den interna räntans storlek styrs av andra faktorer och omständigheter än rent marknadsmässiga hänsyn. Den omständigheten, exempelvis att ett moderbolag väljer att stötta ett dotterbolag genom en internränta som understiger marknadsmässig ränta, är inte att betrakta annorlunda än andra former av stöd mellan moder- och dotterbolag och har inte med nödvändighet civilrättsliga återverkningar på ett helt annat rättsförhållande.

Bolaget har således haft att visa vilken räntekostnad Bolaget skulle ha haft om Bolaget haft att refinansiera sig på en extern kapitalmarknad. Bolaget har i den delen gjort gällande, men ej förmått visa, att Bolaget, under tiden mellan det att aktuellt avtal mellan parterna började tillämpas och fram till det att Bolaget i februari 1994 förvärvades av GE-koncernen, använde ett internt instrument benämnt "FIBOR" som underlag för förändringar av leasingavgiften. Vilka delkomponenter detta interna instrument bestått av och vilka faktorer som fick FIBOR att variera och därmed utlösa tillämpning av räntejusteringsklausulen, förblir höljt i dunkel. Den skriftliga bevisning som Bolaget förebragt i denna del ger enligt skiljenämndens uppfattning nämligen ingen ledning för frågans bedömning. Vad som däremot ger ledning är en jämförelse mellan den faktiska betalningen från Kommunen och den debitering som skulle ha gjorts vid tillämpning av K-1, vilket är den faktiskt tillämpade internräntan. Enligt Bolagets uppfattning ger denna internt tillämpade ränta inte uttryck för vad som avses med räntejusteringsklausulen såvitt nu är ifråga, men har densamma av Kommunen vitsordats som en reell kostnad som Bolaget haft.

Bolaget har således ej förmått visa vilken kostnad Bolaget skulle ha haft vid en extern finansiering under aktuell period men har, närmast på grund av att Kommunen vitsordat påståendet ifråga, till grund för prövningen i målet fått lagt att i vart fall förändringarna i K-1 i motsvarande mån skall få inverka styrande på räntejusteringsklausulen och föranleda de justeringar av leasingavgifterna som förändringarna i K-1 motiverar.

I förenämnt hänseende har Bolaget (Bilaga S 18) företett beräkningar för hela kontraktstiden och omfattande samtliga betalningsterminer och därvid jämfört samt uträknat differenserna mellan det kvartalsbelopp som skolat erläggas vid en korrekt tillämpning av K-1 och vad som faktiskt betalats. Den för hela kontraktsperioden sammanvägda differensen är enligt denna utredning vid ränteavläsning per förfallodagen, att Kommunen betalat 6.348 kr för mycket, vid avläsning 1 månad före förfallodagen, att Kommunen betalat 6.927 kr för lite och vid avläsning två månader före förfallodagen, att Kommunen betalat 7.474 kr för mycket.

Mot den av Bolaget i denna del förebragda utredningen, har ej från Kommunens sida anförts motbevisning av något slag. Enligt skiljenämndens uppfattning saknas vidare anledning ifrågasätta riktigheten i den av Bolaget förebragda utredningen.

Enligt skiljenämndens mening talar starka skäl för att välja förfallodagens avläsning som underlag för bedömningen. Det är således i målet utrett, att Bolagets debitering jämfört med vad som bort ske med tillämpning av det ränteinstrument som Kommunen vitsordat visserligen legat nära, men likväl överskridit med ett belopp i storleksordningen 6.000 kr för hela avtalsperioden.

Den av skiljenämnden först uppställda frågan har därmed besvarats jakande och den fråga som därefter har att prövas, är huruvida Bolaget är återbetalningsskyldigt för det belopp som Bolaget sålunda fakturerat och emottagit i strid med parternas avtal.

Att Kommunen, med hänvisning till kontraktsförhållandets art och komplicitetsgrad ävensom till den omständigheten att funktionsfördelningen parterna emellan i praktiken helt lagt ansvaret för en kontraktsenlig tillämpning på Bolaget, rimligen inte kunnat avgöra huruvida en överdebitering förekommit, får anses vara ställt utom diskussion.

Fråga uppkommer då huruvida Bolaget - som enligt egen uppgift debiterat leasingavgifter i tron att dessa varit kontraktsenliga och också, sedan dessa löpande och rättidigt emottagits, inrättat sig härefter i tron att även Kommunen ansett dem vara kontraktsenliga – bör skyddas mot återbetalningskravet. Ett villkor härför, är att det med fog kan hävdas att Bolaget vid sitt emottagande av leasingavgifter varit i god tro.

Diskrepansen mellan den sammanlagda kontraktsenliga betalningen och den sammanlagda betalningen de facto, har varit 6.000 kr.

Fördelat med lika stort belopp över samtliga 20 betalningsperioder, skulle den felaktiga debiteringen utgöra cirka 300 kr per kvartal.

I relation till den ursprungligen satta leasingavgiften om cirka 34.000 kr per kvartal utgör avvikelsen mindre än 1 %. Med beaktande av leasingavgiften sådan den kom att bli p g a tillkommande beställningar från Kommunen utgör avvikelsen knappt en halv %.

Även om det förvisso ankommer på Bolaget att lojalt tillämpa räntejusteringsklausulen i enlighet med parternas avtal, föreligger ingen utredning i målet som visar att Bolaget insett eller bort inse att en överdebitering förekommit. De överdebiteringar som förekommit har varit så marginella, att det rimligen inte kunnat avkrävas Bolaget och dess företrädare att uppmärksamma avvikelsen före det att den uppmärksammades av Kommunen. Bolaget får därmed anses ha i god tro emottagit leasingavgifterna från Kommunen.

Den part som i god tro löpande emottagit betalning av det slag varom nu är ifråga och därtill, sedan leasingförhållandet upphört, jämväl emottagit ett lösenbelopp i följd varav äganderätten till den leasade egendomen övergått till leasetagaren, i detta fall Kommunen, och, med fog, uppfattat i vart fall denna sista betalning som en slutreglering av parternas mellanhavanden under leasingkontraktet, måste, principiellt, i vart fall efter någon tid, kunna inrätta sig efter att inte behöva bli återbetalningsskyldig för de sålunda emottagna beloppen.

Då det ostridigt förflutit i vart fall tre år från det att Kommunen utövade sin lösenrätt till den leasade egendomen och förvärvade denna av Bolaget och således väsentligen längre tid sedan den först erlagda felaktiga leasingavgiften, måste det till starka skäl för att återbetalningsskyldighet skall anses åvila Bolaget.

Då det aktuella rättsförhållandet föreligger mellan två kommersiella och, i vart fall på den svenska marknaden, jämnstarka parter, saknas med bl a hänsyn till omsättningen, skäl till att bringa betalningen att återgå.

Kommunens talan vad angår leasingavgifter skall därför ogillas.

Kommunen har fordrat ränta enligt 2 § räntelagen på det belopp som betalats för mycket i leasingavgift från kontraktstidens slut intill dess att Bolaget fick del av påkallandet av skiljeförfarandet. Enligt skiljenämndens mening saknas i förevarande fall laglig förutsättning för bifall till Kommunens talan i denna del.

Beträffande dröjsmålsränta konstaterar skiljenämnden att Kommunen inte kan tillgodoräkna sig sådan med hänsyn till utgången i fråga om fordran på återbetalning av leasingavgiften.

Med denna utgång i fråga om leasingavgiften kan Kommunen inte heller återfå mervärdeskatt.

På grund av det anförda skall Kommunens talan i dess helhet ogillas.

Vid denna utgång är Kommunen skyldig ersätta Bolaget för rättegångskostnader med skäligt belopp. Bolaget har yrkat ersättning med 422 500 kr, varav 350 000 kr i ombudsarvode, 70.000 för eget arbete inom bolaget och 2.500 kr för utlägg. Enligt skiljenämndens mening är Bolaget skäligen gottgjort med ersättning för ombudsarvode med 200.000 kr, medan rättegångskostnaderna i övrigt ej föranleder erinran.

Med hänsyn till utgången skall Kommunen åläggas att parterna emellan slutligt bära kostnaderna för ersättning till skiljemännen.

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
2. Kommunen förpliktas att ersätta Bolaget för rättegångskostnader med 272.500 kr, varav 200.000 kr som ersättning för ombudsarvode.
3. Skiljenämnden fastställer skiljemannaersättningen för vardera av Martin Weyler och Dan Engström till 150.000 kr avseende arbete och för Bertil Hübinette till 262.823 kr, varav 250.000 kr för arbete och 12.823 kr för utlägg, omfattande utgiven mervärdesskatt med 513 kr. Å ersättningsbeloppen skall erläggas ränta från den dag som infaller en månad efter den dag då skiljedomen meddelades till dess betalning sker.

4. Parterna förpliktas att solidariskt betala de ersättningar som bestämts i punkten 3 ovan jämte ränta i förekommande fall.
5. Kommunen skall parterna emellan slutligt bära kostnaderna för ersättning till skiljemännen.
6. Parterna erinras om att å de ersättningsbelopp som tillerkänts Martin Weyler och Bertil Hübinette för arbete skall erläggas sociala avgifter enligt lag och att å ersättningsbeloppet till Dan Engström tillkommer mervärdesskatt enligt lag.

Part som vill föra talan mot skiljedomen om ersättning till skiljemännen skall väcka talan vid Stockholms tingsrätt inom tre månader från den dag parten fick del av domen. Har rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § lagen (1999:16) om skiljeförfarande ägt rum, skall talan väckas av part inom tre månader från den dag då parten fick del av domen i dess slutliga lydelse.

Bertil Hübinette Martin Weyler Dan Engström